

A SZOMBAT KÉRDÉSE

„Végül ezt mondta Jézus: 'A szombat lett az emberért, és nem az ember a szombatért. Az Emberfia úr a szombat fölött is.'”
(Mk 2:27-28, EF)

Az Ószövetségben Isten úgy rendelkezett, hogy Izrael tartsa meg a szombatot, mint a nyugalom napját: „Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat! De a hetedik nap a te Istenednek, az ÚRnak nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon, se te, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálód, se állatod, se a kapuidon belül tartózkodó jövevény. Mert hat nap alatt alkotta meg az ÚR az eget, a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megpihent. Azért megáldotta és megszentelte az ÚR a nyugalom napját” (2Móz 20:9-11, MBT). Megoszlanak a vélemények, hogy a szombat megtartására vonatkozó parancsolat még ma is érvényben van-e, ill. csak a zsidókra, vagy minden népre vonatkozik-e.

1. ÉRTELMEZÉSI ALTERNATÍVÁK

1.1. Adventista nézet

„Mivel a szombat az Istennel való különleges közösség napja, amely az irgalmas Isten teremtési és megváltási munkájának örömteli ünneplésére hív, el kell kerülnünk mindent, ami rontja a szombat szent légkörét. A Biblia előírja, hogy szombaton ne végezzünk világi dolgokat (2Móz 20:10), szünetelünk minden kenyérkereseti munkát, minden üzletelést (Neh 13:15-22). Meg kell dicsőítenünk Istent, dolgaikat „nem tévén, foglalkozást sem találván, ha-mis beszédet sem szólván” (Ésa 58:13). Ha saját kedvtelésünkre fordítjuk ezt a napot, ha világi dolgokkal foglalkozunk, azokról beszélgetünk és gondolkodunk, vagy ha sportolunk, ez megtöri Teremtőnkkel való közösségünket, és megszentetlenné a szombatot. A szombatparancs iránti tiszteletünknek ki kell terjednie mindenkire, aki a hatáskörünkbe tartozik, a gyermekeinkre, munkásainkra, még vendégeinkre is, sőt állatainkra is (2Móz 20:10), hogy ők is részesülhessenek a szombat áldásaiban” (*A Hetednapi Adventista Egyház hitelvei*: 20. A szombat).

Az adventisták szerint ma is meg kell tartanunk a szombatot. A jövőben nagy jelentősége lesz – véleményük szerint – annak, hogy valaki megünnepli-e azt:

„Isten jele vagy pecsétje ki van nyilatkoztatva a hetedik napi szombat, az Úr teremtése emlékének megtartásában. A fenevad bélyege ennek ellentéte, a hét első napjának megtartása” (8T, p. 117, idézi: E.G. White: *Utolsó napok eseményei*).

1.2. Evangéliumi nézet

„Fontosnak tartjuk tehát, hogy a negyedik parancsolat erkölcsi alapelveinek megfelelően, de hisszük, hogy az erkölcsi törvény máshogy viselkedik Mózes kezében, mint Krisztus kezében. A keresztények szombatja már nem a hetedik nap ceremóniális megtartása, hanem a negyedik parancsolat szellemének krisztusi szabadságban való betöltése. Nem teszünk kötelezővé egyetlen pihenőnapot sem, örömmel ünnepeljük viszont Jézus feltámadását az Úr napján, és igyekszünk egész életünkkel Isten ígéreteiben megpihenni és imádkozva készülni Isten örök szombatjára” (Szabados Ádám: *A szombat kérdése*, kézirat, evangéliumi.hu).

Az evangéliumi körökben kialakult nézet szerint a szombat megtartása már nem kötelező érvényű a keresztényekre nézve, sem a hét egy bizonyos napjának megünneplése, megtartása. Akik vasárnap tartanak istentiszteletet, azért teszik, mert e napon támadt fel Jézus a halálból, és az első keresztények is ezt a napot választották az istentisztelet napjául.

A továbbiakban azt vizsgáljuk meg, hogy mit mond a Biblia a szombat céljáról és érvényességéről, valamint mit tudhatunk meg az Újszövetségből arra vonatkozóan, hogy a keresztények hogyan viszonyultak annak megtartásához.

2. A SZOMBAT BEVEZETÉSE

Vegyük sorra azokat a szakaszokat az Ószövetségből, amelyek fontos információkkal szolgálnak számunkra a szombattal kapcsolatban.

2.1. A teremtéskor

„A hetedik napra elkészült Isten a maga munkájával, amelyet alkotott, és megpihent a hetedik napon egész alkotó munkája után. Azután megáldotta és megszentelte Isten a hetedik napot, mivel azon pihent meg Isten egész teremtő és alkotó munkája után” (1Móz 2:2-3, MBT).

Miután Isten befejezte a világmindenség megteremtését, a hetedik napon megpihent, megáldotta és megszentelte azt. Kérdéses azonban, hogy mit jelent pontosan mindez. Egészen valószínű, hogy ekkor nem hangzott el semmilyen parancs az emberek számára, hogy ők se végezzenek munkát szombaton, ugyanis a következő fejezetekben (a 2Móz 16-ig, több mint két évezred alatt) nem történik említés arról, hogy bárki is megtartotta volna, illetve tudott volna róla.

Olvashatunk arról, amint Isten rendelkezik a körülmételekről, mint ami a szövetség jele volt Ábrahámmal (1Móz 17:9-10), de nem tesz említést a szombatról.

2.2. A kivonulás után

„A hatodik napon történt, hogy kétszer annyi ennivalót szedtek, fejenként két ómerral. Akkor elment a közösség összes főembere, és jelentették Mózesnek. Ő azt felelte nekik: Ez az, amiről az ÚR beszélt, hogy a nyugalom ideje lesz holnap, az ÚR szent szombatja. Süssétek meg, amit sütni akartok, és főzzétek meg, amit főzni akartok, és tegyétek félre magatoknak mindazt, ami fölösleg, hogy megmaradjon másnapra. Félre is tették másnapra Mózes parancsa szerint, és nem bűdösödött meg, féreg sem volt benne. Akkor ezt mondta Mózes: Egyétek meg ezt ma, mert ma az ÚR szombatja van. Ma nem találtok mannákat a mezőn. Hat napon szedjétek, de a hetedik napon szombat van. Akkor nem lesz. Mégis voltak olyanok, akik a hetedik napon is kimentek a nép közül, hogy szedjenek, de nem találtak. Ekkor azt mondta az ÚR Mózesnek: Meddig nem akarjátok még megtartani parancsolataimat és törvényeimet? Láthatjátok, hogy az ÚR adta nektek a szombat napját. Ezért ad ó a hatodik napon két napra való ételmet. Maradjon mindenki otthon a hetedik napon, senki se mozduljon ki a helyéről! Ezért pihent a nép a hetedik napon” (2Móz 16:22-30, MBT).

Ez az első alkalom, amikor Isten felszólítja a népet, hogy tartsa meg a szombatot. Erre találunk bizonyítékot a szövegben is, és továbbiakat a 2.3. pontban.

(1) A főemberek értetlensége arra utal, hogy nem ismerték korábban a szombat törvényét. Ha ismerték volna, tudniuk kellett volna, hogy miért kaptak pénteken kétszer annyi mannákat, és miért nem lehet ételmet gyűjteni a hetedik napon.

(2) Mózes részletes utasítása a szombat megtartásáról szintén arra utal, hogy a nép korábban nem tudta, hogy milyen tevékenységeket nem lehet a hetedik napon végezni.

(3) Jahve ezt mondta: „Meddig nem akarjátok még megtartani parancsolataimat és törvényeimet?” (2Móz 16:28, MBT). Ez nem azt jelenti, hogy a nép már korábban megkapta a szombat törvényét, csak nem engedelmeskedett annak. A 26-27. versekből kiderül, hogy Isten a nép engedetlensége miatt mondta ezt: pénteken közölte velük Mózes Isten törvényét, másnap mégis kimentek mannákat gyűjteni.

2.3. A törvényadásnál

A Tízparancsolat két helyen van feljegyezve a Tórában, és ezekben a szakaszokban más-más indoklást találunk arra vonatkozólag, hogy miért kell azt megtartani:

„Emlékezzél meg a nyugalom napjáról, és szenteld meg azt! Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat! De a hetedik nap a te Istenednek, az ÚRnak nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon, se te, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálód, se

állatod, se a kapuidon belül tartózkodó jövevény. Mert hat nap alatt alkotta meg az ÚR az eget, a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megpihent. Azért megáldotta és megszentelte az ÚR a nyugalom napját” (2Móz 20:8-11, MBT).

„Tartsd meg a nyugalom napját, és szenteld meg azt, ahogyan megparancsolta neked Istened, az ÚR. Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat! De a hetedik nap a te Istenednek, az ÚRnak a nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon, se te, se fiad, se lányod, se szolgád, se szolgálód, se ökröd, se szamarad és semmiféle állatod, se a kapuidon belül tartózkodó jövevény. Hadd pihenjen szolgád és szolgálód hozzád hasonlóan! Emlékezzél arra, hogy szolga voltál Egyiptomban, de kihozott onnan Istened, az ÚR, erős kézzel és kinyújtott karral. Ezért parancsolta neked Istened, az ÚR, hogy tartsd meg a nyugalom napját” (5Móz 5:12-15, MBT).

Az első esetben a szombat megtartásának oka a teremtésre való emlékezés, a másodikban pedig az egyiptomi szolgaság. Az adventisták a 'teremtés emlékűnnepének' nevezik a szombatot, ezt azonban mégsem mondhatjuk, csak abban az esetben, ha ugyanakkor az 'Egyiptomból való kivonulás emlékűnnepének' is tekintjük azt, és ünnepejük.

A szombatra vonatkozó parancsolat tehát a Törvény előtt nem jelent meg. Ezt támasztja alá a következő két szakasz is:

„Az Úr, a mi Istenünk szövetséget kötött velünk a Hórebben. Nem atyáinkkal kötötte ezt a szövetséget, hanem mivelünk, akik itt vagyunk, s élünk” (5Móz 5:2-3, KNB).

„Majd alászálltál a Sínai-hegyre, és beszéltél velük az égből. Adtál nekik helyes törvényeket, igaz tanításokat, jó rendelkezéseket és parancsolatokat. Megismertetted velük szent nyugalomnapodat, és parancsolatokat, rendelkezéseket és törvényt adtál nekik szolgád, Mózes által” (Neh 9:13-14, MBT).

A szövetséget tehát Isten Izrael népével kötötte a kivonulás után. A Törvényt pedig Mózes által adta nekik a szombatra vonatkozó parancsolattal együtt. Ezt megelőzően nem létezett a szombat törvénye.

3. A SZOMBAT RENDELTETÉSE

3.1. A szombat célja

(1) A szombat a szövetség jele volt Isten és a nép között

„Azután ezt mondta az ÚR Mózesnek: Így beszélj Izráel fiaival: Tartsátok meg szombatjaimat, mert jel ez köztem és köztetek nemzedékről nemzedékre. Így tudjátok meg, hogy én, az ÚR vagyok a megszentelőtök. Tartsátok meg a szombatot, tartsátok szentnek! Meg kell halnia annak, aki megszentelteleníti. Ki kell irtani népe közül azt az embert, aki valamilyen munkát végez azon. Hat napon át végezzék munkájukat, de a hetedik nap a teljes nyugalom napja, szent az az ÚR előtt. Meg kell halnia annak, aki valamilyen munkát végez a szombat napján. Tartsák meg Izráel fiai a szombatot, tegyék a nyugalom napjává nemzedékről nemzedékre örök szövetségül. Örök jel ez köztem és Izráel fiai között. Mert hat nap alatt alkotta meg az ÚR az eget és a földet, a hetedik napon pedig megnyugodott és megpihent” (2Móz 31:12-17, MBT).

(2) A teremtés rendjére emlékeztette a népet

„Mert hat nap alatt alkotta meg az ÚR az eget, a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megpihent. Azért megáldotta és megszentelte az ÚR a nyugalom napját” (2Móz 20:11, MBT).

(3) Az egyiptomi szolgásra emlékeztette a népet

„Emlékezzél arra, hogy szolga voltál Egyiptomban, de kihozott onnan Istened, az ÚR, erős kézzel és kinyújtott karral. Ezért parancsolta neked Istened, az ÚR, hogy tartsd meg a nyugalom napját” (5Móz 5:15, MBT).

3.2. Az érintettek köre

Az adventisták szerint a szombat mindenkinek adatott, mint a teremtés emlékűnepe. Láttuk azonban, hogy a szombat célja többértű volt: (1) a szövetség jele volt Isten és Izrael között, (2) a teremtésre, valamint a (3) szolgásra emlékeztette őket. Nem lehet ezek közül csak az egyik összetevőt kiragadni, és figyelmen kívül hagyni a másik kettőt.

A Szentírás bizonyágtétele alapján elmondhatjuk, hogy a szombat törvénye által érintettek a zsidók voltak:

„Az Úr, a mi Istenünk szövetséget kötött velünk [Izraellel] a Hóreben. Nem atyáinkkal kötötte ezt a szövetséget, hanem mivelünk, akik itt vagyunk, s élünk” (5Móz 5:2-3, KNB).

„Majd alászálltál a Sínai-hegyre, és beszéltél velük [Izraellel] az égből. Adtál nekik helyes törvényeket, igaz tanításokat, jó rendelkezéseket és parancsolatokat. Megismertetted velük szent nyugalomnapodat, és parancsolatokat, rendelkezéseket és törvényt adtál nekik szolgálád, Mózes által” (Neh 9:13-14, MBT).

3.3. Akikre nem vonatkozik

A szombat törvényét nem kell megtartaniuk a nem zsidó származású keresztényeknek. A jeruzsálemi gyűlésen a következő rendelkezéseket határozták meg, mely érvényes a pogányokra is:

„A Szent Szellem úgy látja jónak, és mi is egyetértünk vele, hogy ne terheljünk benneteket semmi mással, csak ezeket a dolgokat tartsátok be: ne egyetek olyan ételt, amit a bálványoknak ajánlottak fel, ne egyetek megfulladt állatok húsából készült ételt, se olyan húst, amelyben benne maradt a vér, és ne kövessetek el semmilyen szexuális bűnt. Ha ezeket elkerülitek, jól teszitek” (ApCsel 15:28-29, EF).

A versben felsorolt dolgokat az MBT „föltétlenül szükséges” dolgoknak nevezi. Tehát a szombat megtartása, a körülmetélkedés, az étkezési szabályok betartása stb. nem „föltétlenül szükséges”, és sem a Szentlélek, sem az apostolok és vének nem tartották fontosnak, hogy erre is felhívják a nem zsidó keresztények figyelmét.

Továbbá a Mt 12:5 szerint a papok a szolgálatukkal megszegik a Templomban a szombatot – ezzel összhangban mi, keresztények mindannyian papok vagyunk (1Pt 2:9, Jel 20:6), testünk pedig a Szentlélek temploma (1Kor 6:19).

4. A SZOMBAT ÉRVÉNYESSÉGE

4.1. Az érvényesség kezdete

A szombat törvénye nem a teremtéskor adatott az emberiségnek. A teremtéskor Isten pihent meg az alkotói munkájától (1Móz 2:2-3), de nincs feljegyezve a parancs, hogy ugyanezt kellene tennie az embereknek is. Nem csak az erre vonatkozó parancs hiányzik, hanem a példa is, hogy ezt bárki gyakorolta volna a Törvény előtt.

„Majd alászálltál a Sínai-hegyre, és beszéltél velük [Izraellel] az égből. Adtál nekik helyes törvényeket, igaz tanításokat, jó rendelkezéseket és parancsolatokat. Megismertetted velük szent nyugalomnapodat, és parancsolatokat, rendelkezéseket és törvényt adtál nekik szolgálád, Mózes által” (Neh 9:13-14, MBT).

A Törvény előtt tehát nem ismerték az izraeliták a szombatra vonatkozó parancsolatot. Mózes által ismertette meg velük Isten, és a többi rendelkezéssel együtt adta nekik. Az Isten és a nép közötti szövetség jele a szombat (2Móz 31:13), ezért logikus a feltételezés, hogy a szövetség jele nem jelenhet meg hamarabb, mint maga a szövetség (lásd pl. a szívárványt a Nóéval kötött szövetség jeleként – 1Móz 9:1-17).

4.2. Az érvényesség vége

A Törvényt három csoportra szokás felosztani: ceremoniális-, polgári- és erkölcsi törvények. A ceremoniális törvények előképek voltak, amelyek beteljesedtek Jézusban. A polgári törvények Izrael államszerkezetével és szokásaival voltak kapcsolatosak, ezért azok nem érvényesek a nem zsidókra. Az erkölcsi törvényeket az Újszövetség megerősíti, mivel azok Isten normáit fejezik ki. Ezek máig érvényesek. Könnyű meglátni, hogy melyek ezek: amit az Újszövetség megerősít, és érvényesnek tekint zsidókra és pogányokra egyaránt, azok az erkölcsi törvények.

A szombatra vonatkozó parancsolat a ceremoniális törvények közé tartozik, így az beteljesedett Jézusban (hogy miért ceremoniális, arról lásd az első mellékletet).

„Senki se ítélkezzék fölöttetek étel-ital miatt, vagy ünnepre, újholdra és szombatra vonatkozó dolgokban. Hiszen ezek csak árnyékai a jövődönnek; a valóság Krisztusban van” (Kol 2:16-17, SZIT).

„Mert ő a mi békességünk, aki a két nemzetséget egygétette, és az ő testében lebontotta az elválasztó falat, az ellenségeskedést, miután a tétéles parancsolatokból álló törvényt érvénytelenné tette, hogy békességet szerezve, a kettőt egy új emberré teremtse önmagában” (Ef 2:14-16, MBT).

„A Törvény addig működött, amíg el nem jött Ábrahám utóda (Jézus), akinek az ígélet szolt” (Gal 3:19, EF).

Az Ef 2:11-22 arról beszél, hogy Jézus félretolta az útból a Törvényt, „érvénytelenné tette”, és a zsidókat és nem zsidókat egyaránt az ő halála és a Szentlélek által vezet el az Istennel való kapcsolatra. A Gal 4:9-11-ben pedig arra figyelmeztet, hogy a keresztények ne térjenek vissza a napokra és ünnepekre vonatkozó törvényekhez, hiszen Isten azoktól függetlenül is elfogadta őket.

A Gal 3:24 szerint a Törvény nevelőnk volt Jézusig. Mivel Jézus már eljött, betöltötte ezt a szerepét.

Ahogy elfogadjuk, hogy a további ceremoniális törvények nincsenek már érvényben (pl. áldozati törvények), úgy a szombat sem érvényes ma már.

5. A KERESZTÉNYEK ÉS A SZOMBAT

Jézus a Törvény alatt született és élt, ezért megtartotta a Törvényt (Gal 4:4-5). Azonban az Újszövetségben sehol nem találunk utalást arra, hogy a keresztények megtartották volna a szombatot.

5.1. Az első keresztények gyakorlata

(1) Parancsolatok

Sem Jézus, sem az első követői nem utasították sem a zsidókat, sem a pogányokat a szombat megtartására. A jeruzsálemi gyűlésen a szombatra vonatkozó parancs nincs azok között, amit meg kell tartaniuk a pogány származású keresztényeknek (ApCsel 15:28-29).

(2) Példák

Az első keresztények gyakorlatában sem találunk példát arra, hogy megtartották volna a szombatot. Az első Pünkösöd után egy ideig minden nap összejöttek, később pedig több alkalommal is a hét első napját látjuk, mint az istentisztelet napját.

„Napról napra állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben” (ApCsel 2:46, MBT).

„A hét első napján pedig, amikor összegyűltünk, hogy megtörjük a kenyeret, Pál prédikált nekik, és mivel másnap már el akart utazni, a tanítást egészen éjjelig meghosszabbította” (ApCsel 20:7, MBT).

„A hét első napján mindegyikötök tegye félre és gyűjtse össze azt, ami telik tőle, nehogy akkor történjen a gyűjtés, amikor odamegyek” (1Kor 16:2, MBT).

Az ApCsel 20:7-ben nem egy különleges alkalmat találunk Pál elutazása miatt. A szóhasználat arra enged következtetni, hogy rendszeres szokásuk volt, hogy a hét első napján gyűltek össze: Miért gyűltek össze? Azért, hogy megtörjék a kenyeret. Annyiban volt ez különleges alkalom, hogy másnap Pál elutazni készült. De az utazását úgy időzítette, hogy a vasárnapi istentiszteleten még jelen lehessen.

Az 1Kor 16:2 szintén a vasárnapi istentiszteletre utal. A keresztényeknek a gyülekezetben kellett félretenni vasárnap az adományait. Máskülönben értelmetlen lenne Pál felhívása, otthon ugyanis a hét bármely napján félre tudják tenni az adományokat.

(A vasárnapi istentiszteletre való példaként szokták említeni még a Jel 1:10-et. Ennek értelmezéséről lásd a második mellékletet.)

(3) Az első századok keresztényei

Az első századtól kezdve a keresztények vasárnap jöttek össze, és nem a szombatot tartották meg: „Megtartjuk a nyolcadik napot [vasárnap] örömmel, amelyen Jézus feltámadt a halálból” (Barnabás levele, Kr.u. 100).

5.2. A szombattartásra vonatkozó példák vizsgálata

(1) Jézus példája

„Amikor Názáretbe ment, ahol felnevelkedett, szokása szerint bement szombat napján a zsinagógába, és felállt felolvasni” (Lk 4:16, MBT).

Jézus két okból tette ezt: (1) ő maga zsidó volt, aki a Törvény alatt született, így betartotta azt, (2) nem taníhatta más napon a népet a zsinagógában, mert csak szombaton jártak oda. Ez a példa még nem kötelezi a pogány keresztényeket, hogy megtartsák a Törvényt vagy a szombat parancsát.

(2) Az apostolok példája

„Pál, szokása szerint itt, is elment a zsinagógába. Három héten keresztül minden szombaton beszélgetett a zsidókkal az Írásokról” (ApCsel 17:2, EF).

Pál szokása szerint minden városban először a zsidókat kereste fel. Hogy a legtöbb zsidót elérje egyszerre, oda ment, ahol megtalálja őket – a zsinagógába. Amikor azonban a pogányokat kereste meg, és velük beszélt, nem szombaton tette és nem is a zsinagógában. Ez a példa sem kötelezi a keresztényeket, hogy tartsák meg a szombatot.

6. VASÁRNAP A BIBLIÁBAN

A Szentírás említi a vasárnapot az Istennel való közösségünkkel kapcsolatban, mind az Ó-, mind az Újszövetségben.

6.1. Az Ószövetségben

A zsidók egyik fő ünnepe, a Pünkösd minden évben vasárnapra esett:

„Számoljatok a *szombat*ra következő naptól, tehát attól a naptól, amelyen elviszitek a felmutatásra szánt kévét, hét teljes hetet. Ötven napot számoljatok a hetedik *szombat utáni napig* és akkor mutassatok be új ételáldozatot az ÚRnak” (3Móz 23:15-16, MBT).

6.2. Az Újszövetségben

(1) A feltámadása után Jézus hét alkalommal jelent meg a tanítványainak. Ebből öt a hét első napján történt, kettőről pedig nem tudjuk biztosan, mely napon.

„Szombat elmúltával, a hét első napjának hajnalán, elment a magdalai Mária és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt. (...) És íme, Jézus szembejött velük, és ezt mondta: 'Legyetek üdvözölve!' Ők pedig odamentek hozzá, megragadták a lábát, és leborultak előtte” (Mt 28:1, 9, MBT).

„Miután Jézus a hét első napján korán reggel feltámadt, először a magdalai Máriának jelent meg, akiből korábban hét gonosz szellemet űzött ki” (Mk 16:9, EF).

További vasárnapi megjelenések: a két emmausi tanítványnak (Lk 24:13-33), Péternek (Lk 24:31-35), a tizenegy apostolnak (Mk 16:14-18, Lk 24:36-44, Jn 20:19-33), valamint még egy alkalommal az apostoloknak (Jn 20:26-29).

(2) Pünkösd ünnepe, amelyen a Szentlélek kitöltetett, szintén vasárnapra esett.

„Ötven napot számoljatok a hetedik *szombat utáni napig* és akkor mutassatok be új ételáldozatot az ÚRnak” (3Móz 23:16, MBT).

„Mindannyian együtt voltak akkor is, amikor elérkezett a Pünkösd ünnepe. (...) Ekkor betöltötte őket a Szent Szellem. Mind más-más nyelveken kezdtek beszélni, ahogy a Szent Szellem képessé tette őket erre” (ApCsel 2:1, 4, EF).

(3) Az első keresztények is összejöttek vasárnap.

„A hét első napján pedig, amikor összegyűltünk, hogy megtörjük a kenyeret, Pál prédikált nekik, és mivel másnap már el akart utazni, a tanítást egészen éjfélig meghosszabbította” (ApCsel 20:7, MBT).

„A hét első napján mindegyikötök tegye félre és gyűjtse össze azt, ami telik tőle, nehogy akkor történjék a gyűjtés, amikor odamegyek” (1Kor 16:2, MBT).

7. KÖVETKEZTETÉSEK

A Szentírásból úgy tűnik, hogy a szombat törvénye már nem kötelező a keresztényekre vonatkozóan, csakúgy, mint a táplálkozási-, vagy a körülméltetésre vonatkozó rendelkezések. Pál nem tesz különbséget a napokra figyelő és nem figyelő keresztények között, ha amit tesznek, azt Istenért teszik:

„Az egyik ember bizonyos napokat fontosabbnak tart, mint a többi. Mások viszont mindet egyformának gondolják. De mind a kettő legyen meggyőződve a saját felfogásának helyességéről. Aki különbséget tesz a napok között, az Úr tiszteletére teszi” (Róm 14:5-6, EF).

A szombat beteljesedett Jézusban. A keresztények már nem egy napon nyugszanak meg és pihennek meg, hanem az egész életüket ebben a nyugalomban élik:

„Mivel még nem teljesedett be az ő nyugalomába való bemenetel ígérete, gondosan ügyeljünk arra, hogy közülünk senki le ne maradjon erről. Mert nekünk is hirdették az evangéliumot, mint azoknak is; de nekik nem használt a hirdetett ige, mivel nem párosult hittel azokban, akik hallgatták. *Mi, akik hiszünk, bemegyünk abba a nyugalomba*, amint megmondotta: 'Ezért megesküdtem haragomban, hogy nem mennek be az én nyugalom helyére'. Munkái készen voltak a világ teremtése óta, és valahol így szól az Írás a hetedik napról: 'És megnyugodott az Isten a hetedik napon minden alkotó munkája után.' Itt viszont ezt mondja: 'Nem mennek be az én nyugalom helyére.' Mivel tehát még várható, hogy némelyek bemennek abba, és akiknek előbb hirdették az evangéliumot, nem mentek be engedetlenségük miatt, egy napot ismét 'mának' jelöl ki. Ekkor Dávid által annyi idő múlva így szól, ahogyan előbb mondtuk: 'Ma, ha az ő hangját halljátok, ne keményítsétek meg a szíveteket!' Mert ha Józsué bevitte volna őket a nyugalom helyére, nem szólna azután egy másik napról. A szombati nyugalom tehát még ezután vár az Isten népére. *Aki ugyanis bement az Isten nyugalomába, maga is megnyugodott a munkáitól, mint Isten is a magáétól. Igyekszünk tehát bemenni abba a nyugalomba*, hogy senki el ne essék az ehhez hasonló engedetlenség következtében" (Zsid 4:1-11, MBT).

Aki tehát elfogadta Jézust, annak az élete olyan, mintha egyetlen, végtelen szombatban telne el. Többé már nem a hét egy napja a szombat számunkra, hanem az egész életünk, melyben naponként megéljük a nyugalmat, amely az Istennel való megbékélésből fakad.

* * *

1. MELLÉKLET – A szombat ceremoniális törvény?

A Törvény rendelkezéseit három csoportra oszthatjuk: (1) ceremoniális törvények, (2) polgári törvények és (3) erkölcsi törvények. Ezek érvényességi körét és idejét mutatja az alábbi táblázat:

A törvény típusa	Alárendeltek köre	Érvényességi ideje
Polgári törvények	Izraeliták és bevándorlók	Mózes idejétől a szétszórásig
Ceremoniális törvények	Minden hívő	Mózes idejétől Jézus haláláig
Erkölcsi törvények	Minden ember	Amíg az ég és a föld el nem múlik

Példák ezekre a törvényekre:

(1) Ceremoniális törvények

A zsidó vallással kapcsolatos törvények, pl.: tized, papi ruhák, áldozati rendtartás, tiszta és tisztátalan állatok megkülönböztetése stb.

(2) Polgári törvények

Izrael államára vonatkozó rendelkezések: a föld megművelése, büntetőtörvények stb.

(3) Erkölcsi törvények

Isten és ember kapcsolatára vonatkozó törvények: bálványimádás, felebarát szeretete, gyilkosság és parázsnaság tiltása stb.

Miért feltételezhetjük, hogy a szombat parancsa a ceremoniális törvények közé tartozik, amelyek beteljesedtek Jézusban?

(1) Az Újszövetség megerősítése

Az erkölcsi törvényeket az Újszövetség is megerősíti, és kihangsúlyozza, hogy azok még mindig érvényesek. A Tízparancsolat rendelkezései közül kilenc az erkölcsi törvény része, ezeket mind megerősíti az Újszövetség, a szombat azonban kimarad:

1. parancsolat: Isten imádatáról – 53 alkalommal: Mt 2:2, 2:8, 2:11, 4:9, 4:10, 14:33, 15:9, 28:9, 28:17, Mk 7:7, Lk 4:7, 4:8, 24:52, Jn 4:20, 21, 22 (x2), 23, 24 (x2), 9:38, 12:20, ApCsel 7:43, 8:27, 16:14, 17:23 (x2), 18:7, 18:13, 19:27, 24:11, Róm 1:25, 12:1, 1Kor 14:25, Fil 3:3, Kol 2:18, Zsid 1:6, 9:1, 9:6, 10:2, 11:21, Jel 4:10, 5:14, 7:11, 9:20, 11:1, 11:16, 14:7, 15:4, 19:4, 19:10, 22:8, 22:9.
2. parancsolat: a bálványimádásról – 20 alkalommal: ApCsel 15:20, 29, Róm 1:25, 1Kor 6:9, 8. fej., 10:7, 14, 12:2, 2Kor 6:16, 1Thessz 1:9, Gal 5:20, Ef 5:5, Kol 3:5, 1Pt 4:3, 1Jn 5:21, Jel 2:14, 20, 9:20, 21:8, 22:15.
3. parancsolat: Isten nevééről – 4 alkalommal: Mt 12:36, Ef 5:4, Róm 2:24, Jel 16:9.
4. parancsolat: a szombatról – 0 alkalommal.
5. parancsolat: a szülők tiszteletéről – 6 alkalommal: Mt 15:5, 19:19, Mk 7:10, 10:19, Lk 18:20, Ef 6:2.
6. parancsolat: a gyilkosságról – 7 alkalommal: Mt 5:21, 19:19, Mk 7:10, 10:19, Lk 18:20, Róm 1:29, 13:9, Jak 2:11.
7. parancsolat: a paráznaságról – 12 alkalommal: Mt 5:27, 28, 32, 19:9, 18, Mk 10:11, 19, Lk 16:18, 18:20, Róm 13:9, Jak 2:11, 2Pt 2:14.
8. parancsolat: a lopásról – 6 alkalommal: Mt 19:18, Mk 10:19, Lk 18:20, Róm 2:21, 13:9, Ef 4:28.
9. parancsolat: a hazugságról – 4 alkalommal: Mt 15:9, 19:18, Mk 10:19, Lk 18:20.
10. parancsolat: a kívánságról – 9 alkalommal: Mk 7:22, Lk 12:15, Róm 1:29, 7:7, 13:9, Ef 5:3, Kol 3:5, Zsid 13:5, 2Pt 2:14.

(2) Örökkévaló érvényesség

Ha a szombat erkölcsi törvény lenne, akkor örök érvényűnek kellene lennie. De láttuk, hogy nem létezett a Törvény előtt parancsként, hanem Mózes által adta Isten Izraelnek jelül (2Móz 31:13, Neh 9:13-14).

(3) Általános hatáskör

Ha a szombat erkölcsi törvény lenne, akkor általános érvényűnek kellene lennie a pogányokra nézve is. A pogányokra nézve is érvényes a bálványimádás, vérevés, a paráznaság, gyilkosság tilalma, nekik is tisztelniük kell szüleiket és szeretni embertársaikat, de nem kell megtartaniuk a szombatot, erre ugyanis egyetlen felszólítás sem található az Újszövetségben.

(4) Lelkiismereti törvény

Ha a szombat erkölcsi törvény lenne, akkor az emberek lelkiismerete jelezné, ha megszegik. Még a primitív kultúrákban élő emberek is rendelkeznek a lelkiismeretükbe írott törvényekkel, amelyek Isten örök érvényű erkölcsi törvényéből származnak, de nincs ezek között a szombat törvénye (Róm 2:14-15).

Ezekből világosan látható, hogy a szombat, mint ceremoniális törvény beteljesedett Jézusban. Keresztényekként nem egy napon tartjuk meg a nyugalom napját, hanem egész életünket ebben éljük (Zsid 4:1-11).

2. MELLÉKLET – A Jel 1:10 értelmezése

2.1. A verssel kapcsolatban kialakult elképzelések:

(1) Az Úr napja: szombat

„Szombat reggel, amikor a sziklás sziget partjára mentem, hogy elmélkedjek és imádkozzak...” (CW).

Ezt a nézetet többnyire az adventizmus hívei (HNAE, KERAK) képviselik. Semmilyen bibliai vagy Biblián kívüli bizonyíték nem támasztja alá, leszámítva az adventmozgalmon belül keletkezett kommentárokat. Megpróbálnak az „Úr napja” és az „Úr szombatja” között kapcsolatot felfedezni, így egyenlővé téve azokat (2Móz 16:23, 25). Ez az azonosítás azonban minden bibliai alapot nélkülöz.

(2) Az Úr napja: vasárnap

„Lélekben elragadtattam az Úr napján, és hátam mögött hatalmas hangot hallottam, mintha trombitáltak volna” (MBT).

A történelmi felekezetek tagjai és teológusai közül sokan képviselik ezt az elképzelést. Ennek alapja az, hogy a kereszténység történelmében már korán a vasárnapra az 'Úr napjaként' utaltak, mivel Jézus ezen a napon támadt fel: „Az 1,10 szerint János az Úr napján - vasárnap! - részesült a látomásban, feltételezhetően az istentisztelet órájában, vagy magán az istentiszteleten” (Fabiny Tamás: *Jelenések könyve*. In: *Bibliaismereti kézikönyv*, Kálvin, Budapest, 2004. p. 668). A Biblia azonban sehol nem támasztja alá ezt az elméletet. Olyan Bibliafordítások képviselik ezt a nézetet, mint pl. az MBT, SZIT, KNB; angolban pedig az NIV, MSG.

(3) Az Úr napja: eljövendő ítéletnap

„Ekkor magával ragadott a Szent Szellem, és elvitt az Úr Napjára” (EF, lásd még: KÁR, CSIA, ÚVF).

A tágabb bibliai összefüggések alapján ez a leginkább ésszerű magyarázat (ld. a továbbiakban).

2.2. A vers fordítása és értelmezése

(1) Fordítás

Görög szöveg: εγενομμε εν πνευματι εν τη κυριακη ημερα (GNT).

Átírás: egenomne-en-pneumati-en-té-küriaké-émera

Szó szerinti fordítás: Lettem-ban-lélek-on-az-Úré-nap

Szövegű fordítás: Lélekben az Úr napján lettem/voltam

(2) Értelmezés

a. Az Úr napja

Az Ószövetségben több alkalommal előfordul ez a kifejezés. Jellemzői: a harag és ítélet napja az igazságtalanokon (Ézs 13:6-13), a vallásos elemek és igaz hívők különválasztása (Ám 8:3-5), az ítélet napja Izrael fölött (Jer 30:11, Zof 1:11-12), Isten népének megtisztítása (Zof 2:1-3, 3:8-9), eljön az Úr, hogy népe között éljen (Zof 2:10-12), a harag napja, amilyen még nem volt (Jóel 2:1-2), a megmentés napja az igazaknak (Jóel 2:31-32), lesznek látható jelei is (Jóel 3:14-15, Ám 8:9).

Ezeket csoportosítva az Úr napján: (1) láthatjuk majd annak jelét a Napban, Holdban és csillagokban, (2) eljön Isten, hogy megítélje a világot és Izraelt, valamint (3) az igazak megmenekülnek. Ugyanezek a jellemzők megjelennek az Újszövetségben is

(Mt 24:29-31, Mk 13:24-27, Lk 21:25-28, ApCsel 2:20-21, Jel 6:12-14, 7:3-14). Ezen kívül az Újszövetség időnként „Krisztus napjának” nevezi ezt az eseményt (1Thessz 5:1-2, 2Thessz 2:1-3).

Sehol nem találunk utalást a hét első napjára a Bibliában úgy, mint az „Úr napja”.

b. „Lélekben voltam”

A vers megértésében talán még segít a 'Lélekben voltam' kifejezés vizsgálata. Ez azt jelenti, hogy van egy olyan lelki állapot, amikor a keresztyének sokkal mélyebb kapcsolatban lehetnek a Szentlélekkel. Ez a különleges kapcsolat nem az istentisztelet idejére korlátozódik, hiszen Pál a mindennapokkal kapcsolatban figyelmezteti a keresztyéneket, hogy töltekezzenek be folyamatosan a Szentlélekkel (Ef 5:18). A 'Lélekben voltam' kifejezés további alkalmakkor is előfordul még a Jelenések könyvében (Jel 4:2, 17:3, 21:10), és ugyanezt élte meg Ezékiel is (Ez 37:1). A szövegkörnyezetből kiderül, hogy ezeken a helyeken a 'Lélekben voltam' kifejezés nem egy istentiszteleti, átszellemült keresztyén magatartást jelent, hanem egy mélyebb kapcsolatot. Amikor a Jelenések könyvében János ebben az állapotban volt, akkor olyan jövőbeli/szellemi eseményeket látott, mint Isten trónja a mennyben, Nagy Babilon megítélése vagy az Új Jeruzsálem. Ezékiel szintén az '*én pneumati*' kifejezést használja a *Septuaginta* szerint, amikor arról beszél, hogy Izrael újjáéledését látta (jövőbeli esemény). A prófétai könyvekben láthatjuk, hogy a 'Lélekben voltam...' kifejezés nem egy olyan állapotot jelent, mely az istentiszteleten megfelelő magatartásra értelmezhető. Látni kell, hogy mi következik utána: Lélekben látta János az Új Jeruzsálemet, Isten trónját és a Nagy Babilon megítélését, Ezékiel pedig Izrael újjáéledését. Logikus, hogy a Jel 1:10-ben ugyanez a kifejezés arra utal, hogy János Lélekben látta azt, hogy mi következik majd az Úr napján, melyről már az ószövetségi próféták is irtak.

Figyelembe véve a Biblia kijelentéseit az Úr napjával kapcsolatban, láthatjuk, hogy azt soha nem a szombattal vagy vasárnapkal kapcsolja össze, hanem az eljövendő ítélettel. És ha a Biblia minden egyes előfordulásán ez a kifejezés a jövővel és Jézus eljövetelével áll összefüggésben, akkor nem mondhatjuk azt, egyetlen előfordulását kiragadva a többi közül, hogy azon a helyen mást jelent. A Jel 1:10-ben is a jövőre utal vele János apostol, ami teljesen összhangban van a Jelenések könyvének üzenetével: „Ez Jézus Krisztus kinyilatkoztatása, amelyet Isten adott neki, hogy közölje szolgálóival mindazt, aminek hamarosan meg kell történnie” (Jel 1:1, MBT). Az egész könyv arról szól, ami a jövőben fog megtörténni, amikor Jézus visszajön, hogy ítéletet tartson és megmentse az övéit.

Ha elfelejtünk minden olyan dolgot, amit Biblián kívüli forrásokból tudunk ezzel a nappal kapcsolatban (egyházi hagyomány, félrefordítások), akkor maga a Szentírás teszi nyilvánvalóvá, hogy mit jelent itt és más helyeken is 'az Úr napja' kifejezés.

* * *

Hivatkozott fordítások:

EF	Egyszerű fordítás (World Bible Translation Center, 2003)
MBT	Új fordítás (Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1990)
KNB	Káldi-Neovulgáta (Szent Jeromos Bibliatársulat, Budapest, 1997)
SZIT	Katolikus fordítás (Szent István Társulat, Budapest, 1973)
CW	Clear Word (Review and Herald Publishing Association, 1996)
GNT	Kurt Aland: The Greek New testament, 4. kiadás (Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1993)

Copyright:

Ez a tanulmány szabadon felhasználható, amennyiben az változtatások nélkül, ingyenesen és a szerző megjelölésével történik.

(cc) 2008. Tóth Károly